

Handläggare: Anna Ambjörn
Telefon: 08- 508 22 048

Till
Hägersten-Liljeholmens
stadsdelsnämnd

Remiss - Arkitektur Stockholm – En strategi för stadens gestaltning

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden godkänner och översänder tjänsteutlåtet som svar på remissen till Stadsbyggnadskontoret.

Maria Mannerholm
Stadsdelsdirektör

Gunnar Ohlsén
Avdelningschef

Sammanfattning

I samband med beslutet om ny översiktsplan för Stockholm fick stadsbyggnadsnämnden i uppdrag att ta fram en strategi för arkitektur och modernisering av Stockholms byggnadsordning . Ett förslag på strategi är nu framtaget -*Arkitektur Stockholm*- som nu är ute på samråd.

I strategin redovisas arkitekturens möjligheter att skapa ett rikt och levande stadsliv, en attraktiv stadsmiljö och hög arkitektonisk kvalitet för en hållbar stadsutveckling. Utifrån det presenteras riktlinjer att utgå ifrån vid den fortsatta utvecklingen av staden. I strategin framhålls vikten av dialog med alla berörda aktörer som en viktig del av stadens utveckling.

Förvaltningen anser att mycket av det som framförs i strategin fungerar redan i dag som utgångspunkter vid stadsplaneringen. Vidare lämnar förvaltningen synpunkter på uppföljning av samrådsprojekt och utvecklandet av metoder för samråd, nyskapande arkitektur, tydlighet med stadens ambitioner redan i markanvisningar, områdesvis planering, grönstrukturen samt utveckling av tyngdpunkter.

Bakgrund

Förslag på strategi för stadens gestaltning, Arkitektur Stockholm, har inkommit till stadsdelsnämnden på remiss. Yttrande önskas senast 20 september 2011, anstånd till den 30 september har medgivits.

I samband med beslutet om ny översiktsplan för Stockholm fick stadsbyggnadsnämnden i uppdrag att ta fram en strategi för arkitektur och att modernisera Stockholms byggnadsordning – ett arbete som fått namnet *Arkitektur Stockholm*. Det nu remitterade förslaget är det första resultatet av det arbetet och ska nu utgöra underlag för samråd. Tanken är att samrådet kring *Arkitektur Stockholm* ska ge svaren på vilka avtryck vi vill att vår tid ska sätta i Stockholm.

Ärendet

Stockholm står inför en omfattande utveckling och förväntas under det närmaste decenniet att växa till en miljonstad, nya stadsdelar kommer att planeras och byggas och staden kommer att utvecklas väsentligt.

År 2010 antogs en ny översiktsplan för Stockholm, "Promenadstaden". Den tar sin utgångspunkt i Stockholms stads visionsdokument "Vision 2030 – ett Stockholm i världsklass" och anger de stadsbyggnadsstrategier som ska tillämpas för att nå visionens mål. Promenadstaden bygger på fyra strategier för Stockholms långsiktiga och hållbara tillväxt: stärk den centrala staden, satsa på attraktiva tyngdpunkter, koppla samman stadens delar och främja levande stadsmiljö i hela staden. Översiktsplanens strategier har legat till grund vid framtagandet av *Arkitektur Stockholm*.

Arkitektur Stockholm – En strategi för stadens gestaltning

Strategin presenteras i fyra kapitel. I inledningen anges att en hög produktionstakt i bostadsbyggandet, i framtagandet av nya arbetsplatser och i utbyggnaden av infrastrukturen är en förutsättning för Stockholms fortsatta utveckling. Men om byggandet av staden ska bli framgångsrikt måste planeringen ske utifrån ett helhetsperspektiv och i bred dialog med medborgare och stadsbyggandets olika

aktörer. Med ny arkitektur av hög kvalitet kan Stockholms kvaliteter och unika värden berikas och stärkas.

Arkitektur Stockholm ska vara en samlande benämning och avser att omfatta ett antal dokument som ska ligga till grund för stadens gestaltning. Den är även tänkt att utgöra en plattform för en fortsatt konstruktiv debatt kring Stockholms utveckling och arkitektur och vänder sig till stadens invånare, politiker, tjänstemän samt privata och offentliga aktörer inom planering, förvaltnings- och byggsektorn.

Arkitektur Stockholm ska fungera som ett tematiskt tillägg till översiktsplanen, som översiktligt beskriver vad som är Stockholms grundläggande värden och hur arkitekturen kan fungera som ett verktyg i arbetet med stadens fortsatta utveckling samt redovisa hur staden ska tillgodose riksintressena för kulturmiljövården.

För att hålla de dokument som omfattas av *Arkitektur Stockholm* aktuella föreslås att de kontinuerligt utvärderas genom att sättas i relation till konkreta situationer, till exempel ett antal representativa pilotprojekt av varierande omfattning, från mindre ombyggnader till stora stadsutvecklingsområden.

I strategin redovisas arkitekturens möjligheter att skapa ett rikt och levande stadsliv, en attraktiv stadsmiljö samt hög arkitektonisk kvalitet för en hållbar stadsutveckling. Utifrån detta presenteras riktlinjer att utgå ifrån vid den fortsatta utvecklingen av staden. Bland annat anges att staden ska främja nyskapande arkitektur av hög kvalitet för att stärka Stockholm i rollen som huvudstad.

Processer för en hög kvalitet i stadsbyggandet presenteras också. Här anges plan- och bygglovsprocessen som ett starkt verktyg med en tidig dialog med alla berörda parter som en viktig del av processen. Vidare anges att önskemål om hög kvalitet i arkitektur och utförande med fördel kan ställas redan under markanvisningsförfarandet. Kontinuerlig utvärdering av genomförda projekt anses också vara viktig för att uppnå hög arkitektonisk kvalitet samt ökad konkurrens genom fler arkitekttävlingar. Tidig dialog och samverkan skapar förutsättningar för goda samtal om arkitektur och stadsutveckling och framhålls som en viktig del i stadsplaneringen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom Avdelningen för samhällsplanering.

Förvaltningens synpunkter

Som ett strategiskt dokument är *Arkitektur Stockholm*, och ska också vara, övergripande och ganska allmänt hållet. I strategin presenteras en rad riktlinjer att förhålla sig till vid planeringen av Stockholms utveckling. Mycket av det som framförs i strategin fungerar redan i dag som utgångspunkter vid stadsplaneringen, t ex att skapa variation i det offentliga rummet för ökad trivsel och möten genom att undvika överdimensionerade gaturum, lokaler i bottenvåningar, entréer mot gatan, platser att uppehålla sig vid och kunna mötas på. Samma gäller variation i det arkitektoniska uttrycket genom att kvarter delas upp i flera enheter och ges olika uttryck, ritade av olika arkitekter. Förvaltningen ser det som positivt att detta synsätt finns med i strategin.

Fler arkitekttävlingar, samarbete med ett breddat utbud av olika discipliner, ökad dialog och samverkan med medborgare samt nya arenor, t ex universitet och högskolor för fördjupade diskussioner om stadens utveckling föreslås. När det gäller dialogarbetet och val av metoder för dialog framhålls ett antal projekt där ambitionen varit hög och medborgarnas engagemang stort. För att i framtiden välja rätt metoder och dessutom kunna utveckla dem bör man först utvärdera redan genomförda projekt där dialogen varit viktig, och utifrån det bygga vidare på modeller för samråd. Sådana utvärderingar bör ske i samråd med de aktörer som medverkat för att få deras syn på delaktighet, genomförande och resultat.

Förvaltningen ser det som positivt att samråd och dialogarbetet systematiseras. Samråd och dialog kräver stora resurser om de ska kunna genomföras på ett seriöst sätt. Väl utvecklade modeller och metoder för samråd skulle kunna bidra till bättre dialog till rimlig tid och kostnad.

Det är bra att det i strategin framhålls att staden ska verka för att främja nyskapande arkitektur av hög kvalitet. Emellanåt kan det upplevas som att staden inte riktigt vågar utveckla det arkitektoniska tänkandet och pröva nya uttryck, speciellt i fråga om "bruksarkitekturen". Spännande och ibland överraskande arkitektur skapar upplevelser och intryck hos betraktaren.

En av utmaningarna utifrån strategin bör vara att skapa billiga bostäder med högt arkitektoniskt värde och god kvalitet. Här skulle en breddad dialog, nya arenor och utökade arkitekttävlingar kunna ge resultat i fråga om att hitta goda lösningar.

Att stadens ambitioner tydliggörs tidigt i olika processer gentemot byggherrar t ex är positivt, att redan i markanvisningsskedet föra fram önskemål om hög kvalitet i

arkitektur och utförande. Det skapar tydlighet om stadens förväntningar i ett tidigt skede och kan också i viss mån rationalisera planprocessen.

Utifrån ambitionerna i nya översiktsplanen med ökad täthet och bättre sammankopplingar mellan stadsdelarna föreslås att stadens utvidgning studeras utifrån ett helhetsperspektiv. I strategin framförs att en sådan ambition inte är möjlig genom en fortsatt förtätning med enbart enskilda projekt på lediga tomter. Förvaltningen instämmer helt och anser att områdesvis planering borde vara regel i Stockholm med den omfattande utveckling som pågår och det tryck på markanvändningen som den medför. Arkitektur Stockholms strategier kan med fördel konkretiseras i områdesplaneringen, med ett tydligare helhetsgrepp för ett större samlat område. På så vis tror förvaltningen att det blir lättare att följa stadens strategier och program eftersom det ger en bättre helhetsbild av förtätningens konsekvenser. Samlad planering och utbyggnad kan också underlätta för större samordning av närliggande projekt för att på så vis skapa så lite och i tid så koncentrerade störningar som möjligt i ett område. Områdesvis planering underlättar också för staden att planera för den kommunala servicen, till exempel förskolor.

Strategin att öka sammankopplingar mellan stadsdelar kommer att påverka stadens grönstruktur i stor utsträckning. I *Arkitektur Stockholm* framförs att mindre värdefulla grönområden kan tas i anspråk för förtätning samtidigt som kvaliteterna i de grönområden som behålls förstärks, i övrigt ligger fokus, av naturliga skäl, på arkitektur och gestaltning. Förvaltningen önskar se en motsvarande strategi för stadens park- och grönområden. Ett nytt parkprogram för Stockholm ska tas fram och förvaltningen hoppas att den kan fylla en sådan funktion att på ett tydligt vis ange kriterier och förutsättningar för hur stadens grönmark kan tas i anspråk till förtätning.

För de tyngdpunkter som pekas ut i översiktsplanen föreslås att en stadsbyggnadsstrategi formuleras med utgångspunkt ur varje stadsdels specifika förutsättningar och kvaliteter. Den ska sedan ligga till grund för program- och detaljplanearbetet. Fruängens centrum utpekas som en tyngdpunkt att utveckla i översiktsplanen, här till exempel ser förvaltningen det som mycket viktigt att omvandlingen sker utifrån en övergripande helhetssyn där hänsyn tas till lokala förutsättningar och möjligheter och att samrådsprocessen blir en viktig del i det arbetet.

Bilaga

1. Remisshandling – *Arkitektur Stockholm*, en strategi för stadens gestaltning